

1901

[Redacted]

22595

Jooni metsakatseasjanduse korraldusest välismail.

A. Rühl.

1923. aastal esimesel metsateadlaste päeval pidas hr. prof. Mathiesen väga huvitava referaadi metsakatseasjandusest. Välisriikidest on referent käsitletud Vene, Saksa ja Austria olusid.

Täna tahan käsitleda metsakatseasjanduse korraldust teistes riikides, kusjuures kayatsen pearõhku panna põhjamaa oludele, kus metsakatseasjandus eriti hästi välja arenenud.

Taani riikline metsakatseasutis asutati 1901. aastal. Tema allus otsekohe põllutööministeeriumile ja töid korraldas alaline katsetejuhataja (Fast Forsøksleder) ühes järelevalve-komisjoniga, kelle liikmete hulka kuulub ka katsetejuhataja. Esimeseks katsetejuhatajaks määrati A. Oppermann, kes veel praegu seisab katseasutise eesotsas. Järelevalve-komisjoni esimeheks sai tuntud metsateadlane P. E. Müller.

1910. aastal anti välja uued katseasjanduse määrused, kusjuures katsetejuhataja nimetati katseasutise ülemaks ja järelevalve-komisjon muudeti katsekomisjoniks. Asutise ülem sai ühtlasi ka katsekomisjoni esimeheks ning katseasutise väljaannete toimetajaks.

Katseasutisel olid 1901—1919. aastani omad ruumid Kopenhaagenis. 1911. aastal anti katseasutisele 5¹/₂ ha maad Egelundis taimeaedade asutamiseks. 1919. a. kolis asutis oma uutesse hoonesse «Mollevangen» Kopenhageni läheduses, kus talle anti ühtlasi üks väikene tükk metsa ning suurem maa-ala taimeaedade jaoks.

1921. aastal määrati katseasutisse teaduslikult ettevalmistatud laborant, kelle ülesandeks tehti metsamullastiku ning taimestiku uurimine.

Katseasjanduse komisjon koosneb 5 liikmest ja nimelt: 2 riigimetsade valitsuse, 2 erametsamajanduse ning 1 põllumajanduse ülikooli metsaosakonna esindajast.

Katseasutise kuludeks oli 1926/27. aastaks määratud 69.169 taani krooni, sellest palkadeks 34.200 kr., ajutistele abijõududele 7.380 kr., söidu ja päevarahadeks 6.372 kr. ning toimetiste väljaandmiseks 7.470 kr.

Kuni 1926. aastani on ilmunud 3500 lk. katseasutise toimetisi, nende seas väga väärtuslikke töid, eriti metsamullastiku kohta.

Norra metsateaduslik katseasutis asutati 1917. aastal.

Tema eesmärgiks on Norra metsade kasvutingimust, nende levimise ja loomuliku uuenduse uurimine, samuti metsa eksploateerimise, kultiveerimise ning tulunduse küsimuste selgitamine ja otsustarbekohaste meetodite leidmine ebaproduktiivse pinna muutmiseks metsamaaks.

Nagu Taaniski, seisab katseasjanduse juhtimise eesotsas siin viieliikmeline komisjon (2 riigimetsadevalitsuse esindajat, 2 ülikooli esindajat ja üks erametsaomanik). Tegelikult on tööde korraldajaks ning katseasjanduse aruannete toimetajaks katsetejuhataja (skogsforsøksleder), kes ühtlasi on ka katsekomisjoni esimeheks. Tema abideks on mitmed eriteadlased teistelt aladelt.

Norra metsakatseasutis asub Åasis, põllumajanduse ülikooli kõrval, kuid on täiesti iseseisev.

Lääne-Norramaal asuvate metsade jaoks on olemas eriline metsakatsejaam (Vestlandets forstlige forsøksstation) mille asukoht Bergenis. See katsejaam on asutatud ning peetakse ülal Norra metsaseltsi poolt, kuid tema töötab koos riikliku metsakatseasutisega. Et seda koostöötamist võimaldada, on üks katsejaama juhtivatest jõududest ühtlasi ka ülalpool tähendatud katsekomisjoni liikmeks.

Katseasutise toimetised ilmuvad iga aasta umbes 100-leheküljelise raamatuna. Ka Lääne katsejaamal on oma erilisi toimetisi ja seal on ilmunud suure teadusliku väärtusega töid mullastiku-uurimise alal.

Kuludeks on riiklikul katseasutisel aastas ette nähtud umbes 50.000 norra krooni, sellest kulub umbes pool palkadeks.

Rootsi katseasjanduse instituut on asutatud 1908. aastal ja asub Eksperimentalfältis, kus tal kasutada avarad ruumid ja laboratooriumid.

Praegu on tal neli osakonda: metsateaduse, loodusteaduse, entomoloogia ja Norrlandi metsadeuuenduse-osakonnad.

Esimese kolme osakonna juhatajad kannavad professori nimeust ja neil on samad õigused, kui ülikooli professoritel. Peale osakonna-juhatajate on ametis mitmed teaduslikult ettevalmistatud

assistendid ja teised töäjõud. Kaks osakonna-juhatajat ja üks assistent peavad ühtlasi loenguid metsaülikoolis, kuid nende peaaesandeks on siiski uurimistööd katseasjanduse instituudis.

Katseasutis allub samale nõukogule millele metsaülikoolgi, kuid muus osas on ta aga täiesti ülikoolist lahutatud ja iseseisev asutis. Tähendatud nõukogu koosneb riigimaade valitsuse juhatajast ja neljast tegelikust metsamehest, kes kuningä poolt nimetatakse.

Instituudi töökava kinnitatakse katseasjanduse nõukogu poolt, mis iga viie aasta tagant kokku astub. Katseasjanduse nõukogusse kuuluvad osakonna-juhatajad, vanem assistent, metsaülikooli professorid, kolm kuulsamat tegelikku metsameest ning metsaülikooli nõukogu liikmed.

Osakonna-juhatajad nimetatakse kuningä poolt, kes kinnitab ka nõukogu ettepanekul instituudi direktori kolmeks aastaks. Viimane valitakse osakondade juhatajate hulgast.

Katseasutisel on suuremal arvul proovitükke üle terve riigi. Pealeselle on 1921. aastast saadik asutatud veel erilisi katsemetsandikke (forsöksparker), mis määratud ainult katseasutise töödeks. Neid on praegu neli ja nende keskmine suurus umbes 1000 ha.

Instituudi uurimiste tulemusi avaldakse mitmetes eriväljaannetes ja need tööd on suure teadusliku tähtsusega. Eriti väärtuslikud on uurimised metsamullastiku ja puuraasside alal.

Metsakatseasutise kuludeks on ette nähtud aastas umbes 200.000 rootsi kr.

Soome katseasjanduse kohta on prof. Heikinheimo' sulest 1925. aasta «Eesti metsa» nr. 12 ilmunud põhjalik kirjeldus, mis pärast selles küsimuses võin piirduda ainult lühikese ülevaatega.

Soome metsakatseasutis algas oma tegevust 1918. aastal.

Asutise eesotsas seisavad viis korralist professori, kelledest iga üks käsitleb eriainet ja nimelt metsakasvatust, metsamajandust, metsatakseerimist, mullateadust ja sookuivatamist.

Asutise juhatus koosneb asutise professoritest ning nendest ülikooli õppejõududest, keda valitsus teatavaks ajaks asutise juurde käsutab. Juhatus valib oma keskelt esimehe kolmeks aastaks. Uute katseasutise professorite valimiseks asub kokku nõndanimetatud suurendatud nõukogu, kuhu kuuluvad peale ülalpool tähendatud isikute veel metsavalitsuse peadirektor ning üks metsadireksiooni poolt eriti nimetatud isik.

Seega on katseasutis õppetegevusest täiesti eraldatud teaduslik asutis, mis võib pühenduda ainult metsadeuurimisele.

Katseasutisel on õigus kõikides riigimetsades uurimisi toime panna ja katseid korraldada, kuid peale selle on temal veel 17 katsemetsandikku, millede kogupind ulatub 53.000 ha ja missugused täielikult katseasutise korraldusse on jäetud. Katseasutise kuludeks on aastas ümmarguselt 10.000 soome marka ette nähtud.

15. oktoobril 1928. aastal pandi maksma *Eberswald*'i metsa katseasutisel uus põhikiri. Katseasutise ülesandeks on pikema-ajaliste katsete korraldamine Preisimaa metsades ja säärase metsanduslikkude küsimuste käsitlemine, millel tegelikus elus eriline tähtsus. Katseasutise direktor allub otsekohe ministrile ja vastutab tema ees instituudi tööde ja määratud krediitide tarvitamise eest. Abijõude määrab ja vallandab minister direktori ettepanekul. Peale selle on direktoril õigus ka iseseisvalt ajutisi tööjõudusid palgata lubatud kulusummade piirides. Erandina võib direktor üksikute ülikooli instituutide kaastöö juures tekkinud väljaminekuid katseasjanduse kuludena arvestada. Iga aasta esimeseks aprilliks esitab direktor ministriumile oma tegevuse-aruande ja eelarve ning tööde-kava järgmiseks aastaks.

Katsete tarvis on katseasutisele kõik Preisi riigi-metskonnad avatud, kuid katseid on lubatud ette võtta ka teistes metsades. Kui tahetakse katseid riigi metskondades toime panna, siis tuleb sellest vastavale ülemmetsavalitsusele (*Regierung*) teatada. Väljasõitudest metskonda tuleb metsaametkonnale aegsasti teatada, et metsaülemal ning metsnikkudel oleks võimalik katseasjanduse-direktoriga kaasas käia. Proovitükid antakse metsaülemale üle ja viimased on kohustatud katseasutise näpunäidete järele talitama, vastavaid raamatuid pidama ning nõutud aruannet direktorile esitama.

Põhikirja järele soovitakse, et katseasutis töötaks koos metsaülikooliga ja mõlemad asutised jaotaks oma vahel tööd. 1929. aastaks on katseasjandusele krediiti määratud 99.000 saksa marka.

Prantsusmaal asub metsakatseasutis 1882. aastast saadik Nancy's. 1920. aastal anti talle uus põhikiri. Katseasutis on ühenduses metsaülikooliga ja kasutab kooli ruume ning sisseseadid. Kooli direktor on ühtlasi ka katseasutise juhataja.

Katseasutisel on neli osakonda: 1) metsanduslik (valitseb ühtlasi ka õppemetskondi), 2) metsabotaaniline, 3) zooloogiline, 4) mägestiku-osakond (*Réstauration de montagne*).

Peale õppemetskondade on katseasjandusel 7 katsejaama mitmes maakohas.

Töökava kinnitatakse nõukogu poolt (*conseil technique*), mis

koosneb katseasutise juhatajast, osakondade juhatajatest ning tegelikkude metsaametnikkude esindajatest. Katseasutise kulud kannab metsaülikool. Esimese osakonna juhatajaks on üks metsainspektor, kellele abiks määratud 2 assistenti, kuna teised osakonnad seisavad vastavate õppetoolide professorite juhatuse all.

Lõpuks tahan veel lühidalt puudutada küsimust, kuidas meil Eestis metsakatseasjandust kavatsetakse korraldada.

Prof. Mathiesen soovitas I metsateadlaste päeval asutada kolm katsemetskonda, kus korraldataks katseid peale õppemetskonna. See ettepanek leidis koosoleku poolt heakskiitmist ja valiti komisjon katseasjanduse põhijoonte väljatöötamiseks. 1928. aasta alul Tallinnas peetud metsarevidentide koosolekul võeti katsemetskondade küsimus uuesti arutusele ja koosolek soovitas metsarevidendi Luige ettepanekul esialgu Kilingi ja Kivinõmme metstkonnad katsemetskondadeks muuta, missugune ettepanek ka peadirektori poolt kinnitati. Krediidide puudusel ei ole aga praegu peale õppemetskonna midagi nimetamiseväärilist katseasjanduse alal tehtud.

2. märtsil s. a. otsustas metsakatseasjanduse komisjon katseasjanduse korraldusele anda teise suuna. Nimelt peeti otstarbekohaseks erilise metsandusliku katse- ja nõuande-büroo ellu kutsumist, mis koosneks juhatajast, assistendist ja sekretärist. Büroo ülesandeks oleks: 1. riiklikkudele ja omavalitsuste asutistele ning eraisikutele nõu andmine metsateaduslikkudes eriküsimustes. 2. Riigimetsade Valitsuse, Riigimetsatööstuse, Metsakatseasjanduse Nõukogu ülesandel ning oma algatusel uurimisi ja katseid korraldada. Büroo juhataja alluks Riigimetsade Valitsusele, kuid muidu tegutseks iseseisvalt. Metsakatseasjanduse Nõukogu koosneks järgmiste asutiste esindajatest: 3 Ülikooli, 3 Riigimetsade Valitsuse, 1 Riigimetsatööstuse ja 1 metsakooli poolt ning pealeselle veel katsemetskondade metsaülematest.

Nõukogu ülesandeks oleks: 1) katseasjanduse põhimõtete ülesseadmine, 2) eelarve läbivaatamine, 3) paralleel-katsete meetodite kindlaksmääramine, 4) alaliste katsemetskondade valik, 5) büroo isikliku koosseisu esitamine.

Seega on meie metsa katseasjandus enam-vähem kindla kuju omandanud ja peab lootma, et varsti avaneb võimalus tegutsemiseks.

Einige Daten über die Einrichtung des forstlichen Versuchswesens im Auslande.

(Zusammenfassung.)

A. Rühl.

Im vorliegenden Referat werden hauptsächlich die Versuchsstationen der nordischen Staaten behandelt.

Dänemark besitzt eine Forstversuchsstation die im Jahre 1901 in der Nähe Kopenhagens gegründet wurde. Zu Beginn wurden die Arbeiten vom ständigen Leiter der Station unter der Aufsicht einer Kommission durchgeführt. Seit dem Jahre 1910 sind neue Bestimmungen betreffs der Verwaltung derart getroffen worden, dass der Leiter der Station auch als Vorsitzender der Prüfungskommission tätig ist. Seit dem Jahre 1921 hat die Station auch einen wissenschaftlichen Laboranten. Die Aufsichtskommission der Station besteht aus fünf Gliedern, von denen zwei aus der Staatsforstverwaltung, zwei aus dem Privatforstwesen und einer von der Universitätsforstabteilung ernannt werden. Bis zum Jahre 1926 sind Arbeiten der Versuchsstation im Umfange von 3500 Seiten im Druck erschienen.

In Norwegen ist eine staatliche Forstversuchsstation im Jahre 1917 in Åas gegründet worden. An der Spitze der Anstalt steht ein selbständiger Leiter, der mehrere Gehilfen auf den verschiedenen Spezialgebieten hat. Die Kommission für Versuchswesen besteht aus fünf Gliedern: zwei von der staatlichen Forstverwaltung, zwei von der Hochschule und einem Vertreter von den Besitzern der Privatwälder. Die Versuchsstation gibt in jedem Jahr Berichte über ihre Tätigkeit heraus. Für die Untersuchung der Wälder im Westen Norwegen besitzt der Norwegische Forstverein eine Versuchsstation in Bergen.

Das Versuchswesen in Schweden wurde im Jahre 1902 gegründet; zur Zeit besteht die Station aus vier Abteilungen, von denen drei Leiter haben, die mit Rechten von Universitätsprofessoren ausgestattet sind. Ausser diesen sind noch eine Reihe von Assistenten vorhanden. Der Arbeitsplan der Anstalt wird von einem Verwaltungsrat bestätigt, der sich alle fünf Jahre versammelt und der aus den Abteilungsleitern der Station, dem älteren Assistenten, den Professoren der forstlichen Hochschule, drei praktischen Forstleuten und den Gliedern des Verwaltungsrates der forstlichen Hochschule besteht. Die Versuche werden, über den ganzen Staat verteilt, durchgeführt. Vom Jahre 1921 an bestehen vier Versuchsreviere, die durchschnittlich jedes 1000 ha gross sind.

Vom Versuchswesen Finnlands hat Prof. O. Heikinheimo in der Zeitschrift „Eesti Mets“ 1925 ausführlich berichtet. Es besteht eine Versuchsanstalt, die ihre Tätigkeit im Jahre 1918 begann. Sie hat fünf Abteilungen: Waldbau, Forstwirtschaftspolitik, Forsttaxation, Bodenkunde und Moorkultur. Die Leitung besteht ausser den Vorstehern der Abteilungen, fünf Professoren, und aus speziell dazu gewählten Lehrkräften der Universität. Das Versuchswesen ist von der Lehrtätigkeit völlig getrennt. Es bestehen siebzehn Versuchsreviere mit einem Gesamtareal von 53.000 ha Wald.

In Preussen sind der Forstakademie Eberswalde laut neuer Verfügung, betreffend der Versuchsstation, für Versuche alle staatlichen Forsten geöffnet.

In Frankreich ist für die Versuchsanstalt von Nancy seit 1920 ein neues Statut erlassen. Die Versuchsanstalt steht in Verbindung mit der dortigen forstlichen Hochschule.

In Eesti wurde zur ersten Forstlichen Tagung in Tartu der Beschluss gefasst drei Versuchsreviere zu gründen. Auf Vorschlag der Versammlung der Forstrevidenten wurde im Jahre 1928 für den Anfang nur zwei Versuchsreviere bewilligt. Aus Mangel an Mitteln ist etwas Nennenswertes auf diesem Gebiete ausser im Lehrrevier der Universität noch nichts geschehen. Die Kommission für das forstliche Versuchswesen, die am zweiten März 1929 in Tartu zusammentrat, fand für Zweckentsprechend ein „Forstliches Versuchs- und Beratungsbüro“ ins Leben zu rufen. Nach Vorschlag der Kommission besteht der Verwaltungsrat des Versuchswesens aus drei Gliedern der staatlichen Forstverwaltung, drei Gliedern des Universitätslehrkörpers, und 1 Glied der „staatlichen Waldexploitierung“ und aus 1 Vertreter der Forstschule, ausser den genannten Vertretern gehören zu dem Verwaltungsrat auch die Oberförster der Versuchsreviere.

Tarvitatud kirjandus.

- Dannfelt, H. J. 1925. Aperçu sur les institutions Agricoles de la Suede. Stockholm.
- Eide, Erling, 1927. Meddeleser fra det Norske Skogforsøksvaesen. Hefte 8. Oslo.
- Heikinheimo, O., 1925. Soomemaa metsanduse katseasutuse rajamine, tema ülesanded ning senine tegevus. Eesti mets.
- Hesselman, H, 1926. The Forestry Experimental Service in Sweden. Actes du I congres intern. de sylviculture. Rome.
- J. vessalo, Lauri, 1926. Scheme for the development of forest research work in Suomi. Silva Fennica 7. Helsinki.
- Jelstrup, M. H., Renseignements concernant la foret en Norvege. Actes du I Congres intern. de sylviculture. Rome.
- Oppermann, A, 1927. Il Bericht über die Leistungen 1901—1926. Das Forstliche Versuchswesen in Dänemark. Kopenhagen.
- Schwappach, A. 1927. Forstliches Unterrichts- und Versuchswesen in Frankreich. Zeitschr. f. Forst- und Jagdwesen.
- Der Haushalt der Preussischen Staatsforstverwaltung für 1929. Forstarchiv 1929, Heft 2.
- Forstliche Versuchsanstalt Eberswalde. Forstarchiv 1929, H. 3

Ex bibl. univ. Tart.